

Program pozytywizmu

Nad Niemnem Elizy Orzeszkowej

Praca

Opis żniw:

W porze żniw na tej rozległej równinie ziemia wydawała się **złotym fundamentem dźwigającym błękitną kopułę** i okrytym ruchliwym mrowiem drobnych istot. Właściwa barwa ziemi ukazywała się tylko tu i ówdzie na drogach porośniętych rzadką trawą i na wcześnie zaoranych małych szmatach pola. Zresztą, wszędzie, od wzgórz obrosłych drzewami do wysokiej ściany nadniemeńskiej, dojrzałe zboża płynęły gorącożółtą lawą, która miejscami wyginała się w zagłębienia okryte również gorącożółtym ścierniskiem. W tych to zagłębieniach rozszerzając je coraz i okrywając wypukłościami zżętych snopów mrowiły się drobne, ku ziemi schylone istoty. Na linii poziomej spostrzegane, wydawały się one drobnymi, bo rozsypane wśród wielkiej przestrzeni pełzały przy samej ziemi. Ale widziane z góry, spod obłoków, wydawać by się musiały niezawodnie **tłumem rzeźbiarzy urabiającym w przeróżne wzory złoty fundament świata**. One też to były, które go uczyniły złotym; ich to ręce w mgliste dni jesieni i wiosny miesiły ten wosk cudowny, aż przy letnich skwarach spotniał on tą **złotą lawą, która sokiem życia przeleje się w żyły ludzkości**. Ulewą żaru błękitna kopuła oblewała ich zgięte plecy, a gorący ten oddech nieba skraplając się na ich twarzach spadał na ziemię deszczem potu. Z poziomu spostrzegane, były to malutkie, przyziemne robaki. Z góry widziane - **jubilerowie obracający w swym ręku najdroższy metal ludzkości, artyści urabiający postać świata, pośrednicy otwierający łono ziemi dla zapładniających uścisków słońca**.

Praca

- Nobilitacja ludzi pracy (żniwiarze jak artyści, jubilerzy, rzeźbiarze – uwznioślenie, gloryfikacja, pole jak świątynia – sakralizacja);
- Ukazanie piękna pracy fizycznej;
- Praca czyni człowieka szczęśliwym, a jego życie nabiera sensu – Bohatyrowicze, Benedykt, Witold, Kirłowa, Jan i Cecylia, Jan i Justyna powtarzający historię przodków;
- Brak pracy demoralizuje człowieka – Różyc, Zygmunt;
- Brak pracy powoduje fizyczną degradację – Emilia, która nie może zejść z kilku schodków, ciągle ma globusa.
- Praca fizyczna to współdziałanie z naturą, która za opiekę odwdzięcza się człowiekowi obfitością plonów (Janek ratuje nawet pszczołę).

Praca u podstaw

- **Andrzej Korczyński** - przed powstaniem kształci chłopów, uczy ich miłości do Ojczyzny, a potem lud w jedności ze szlachtą idzie do powstania, praca Andrzeja skutkuje.
- **Andrzejowa** - wypełnia ideowy testament męża, kontynuuje jego działalność oświatową wśród ludu (musi pokonać odrazę fizyczną jako arystokratka), uczy dzieci wiejskie w pałacu w Osowcach.
- **Witold** - uczy Bohatyrowiczów obsługi maszyn, zapoznaje z nowinkami z zakresu uprawy roli.

Scjentyzm

- **Witold** - studiuje agronomię, chce unowocześnić rolnictwo, zmodernizować zarządzanie majątkiem ojca; próbuje przekonać do swoich poglądów Różycę i Zygmunta;
- **Różycę i Zygmunta** - wykształceni, ale nie chcą wykorzystać swej wiedzy i pieniędzy na rozwój polskiego społeczeństwa i polskiego rolnictwa.

Emancypacja kobiet

- **Justyna** – odrzuca styl życia bezproduktywnej, zależnej od łaski wuja szlachcianki, nie pozwala, aby stała się przedmiotem matrymonialnej transakcji (odrzuca propozycję Różycy) i decyduje się na prawdziwą miłość i pracę, która nada jej życiu sens, uczyni zaradną i szczęśliwą (małżeństwo z Jankiem – mezalians);
- **Negatywne przykłady:** Emilia, próbująca wychować swą córkę Leonię na salonową lalkę, czemu sprzeciwia się Witold; Marta, która bała się ryzyka i śmieszności oraz ciężkiej pracy, odrzucając Anzelma, całe życie jest zależna od Benedykta i nieszczęśliwa.

Solidaryzm społeczny

- Wspólna walka szlachty i ludu w powstaniu styczniowym;
- Postawa Witolda, który chce pogodzić dwór z zaściankiem i wspólnie pracować na rzecz Ojczyzny.
- Justyna wychodząca za mąż za Jana – młodzieńca z ludu.